Ner. 272. ROK 1843. WTOREK 28 LISTOPADA.

Pismo to wychodzi codziennie oprócz niedziel i świąt uroczystych w drukarni Stanisława Gieszkowskiego.

Zaliczenie na trzy miesiące złotych dziesięć miesięcznie złotych cztery, numer pojedynczy groszy dziesięć.

IMIONA RZYMSKIE.
Jutro Saturnina M.

IMIONA SŁAWIAŃSKIE.
Jutro Drogomyśl.

GAZETA KRAKOWSKA.

OBSERWACYE METEOROLOGICZNE.

Dzień	godzina	Barometr do 0° Reaumura w miarze Paryzkiéj	Stopień ciepła podług Reaumura	Psychometr	Wiatr	Stan Atmosfery	Zjawiska napowietrzne i różne uwagi
25	6	27 1, 918	— 2, 4	2, 12	PnWschodni słaby	Chmurno	
	2	2, 760	— 7, 8	2, 50	PłZachodni średni	Chmury	
	10	4, 811	— 4, 6	2, 25	,,	Pochmurno	
26	6	6, 931	2, 5	2, 46	Żaden	Pogoda	
	2	8, 145	3. 3	2, 23	,, ,,	,,	
	10	8, 554	0, 4	1. 90	PPnWschodni słaby	,,	

Wiadomości krajowe.

KRAKÓW.

Dnia 24 i 25 b. m. odbył się ostatni tegoroczny termin obserwacyj magnetometrem przy tutejszém obserwatorium, a z nim zakończył się już czwarty rok tych ważnych obserwacyj. Igła zatrzymywała ciągle ruch spokojny i regularny; tylko d. 25 o godz. 5 po południu robiła małe oscyllacye pionowe. Największe zboczenie było d. 25 o 1 god. 20 min. i wynosiło 12° 26' 12", najmniejsze 24 o północy: 12° 18' 53". Średnia z wszystkich 290. Obserwacyj dała zboczenie 12° 21' 18". Największa oscyllacya wynosiła 7' 19"; także w roku 1842 i 1841 była oscyllacya w dniach terminowych prawie 7 minut; roku zaś 1840 wynosiła przeszło 16 minut. W obserwacyach, oprócz uczestników w terminach dawniejszych, miał także udział p. Grabowski audytor matematyki wyższéj.

Kraków d. 27 Listopada 1843 r.

Weisse Dyr. Obs.

Część Urzędowa.

Nro 432.

DYREKCYA OGÓLNA SZPITALI.

W Wolném Mieście Krakowie.

Zawiadamiając publiczność, iż na dniu 7 Grudnia r. b. od godziny 11 do 1 z południa odbędzie się w sekretoryacie Dyrekcyi Ogólnéj licytacya przez deklaracye opieczętowane na dostawę żywności do szpitala starozakonnych, na Kazimierzu przy Krakowie położonego, przez lat 3 trwać mającą, poczynając od dnia 1 Stycznia 1844 r. i od ceny groszy 12½ na żywienie jednéj osoby choréj i posługi szpitalnéj ustanowionéj, wzywa życzących sobie podjąć się téj entrepryzy, ażeby deklaracye swe, w miejscu i czasie powyżéj wymienionych składali, w których wyszczególnią, po ile dziennie jednę osobę niżéj ceny powyż ustanowionéj, przez czas entrepryzy żywić będą, nadto złożą w kassie głównéj szpitala starozakonnych *vadium* w kwocie złp. 600 i to w depozycie rzeczonéj kassy, aż do expiracyi kontraktu o tę entrepryzę zawrzeć się mającego, pozostanie, równie zawiadamia się kogo to dotycze, iż porcye nad-

zwyczajne, z ordynacyi lekarza, chorym dostarczone, będą oddzielnie płacone, po cenie w warunkach licytacyi zamieszczonéj, i przedsiębiorca będzie miał mieszkanie, opał do niego i do kuchni, inne zaś warunki w miejscu do licytacyi przeznaczonym odczytać sobie można.

Kraków d. 18 Listopada 1843 r.

Za Prezydującego
J. Księżarski.
Tyralski Sekr.

Nro 459.

Dyrekcya Ogólna Szpitali.
W Wolném Mieście Krakowie.

Z powodu expirujących z dniem ostatnim Grudnia r. b. kontraktów o dostawę lekarstw do szpitala ś. Ducha braci miłosierdzia i starozakonnych z właścicielami aptek zawartych, Dyrekcya Ogólna podaje do wiadomości powszechnéj iż na dniu 7 Grudnia r. b. od godziny 11 do 1 z południa odbędzie się w jéj sekretoryacie licytacya przez deklaracye opieczętowane na dostawę lekarstw do szpitali rzeczonych przez czas od d. 1 Stycznia 1844 do końca Grudnia 1846 r. trwać mającą, właściciele przeto aptek w M. Krakowie i na Kazimierzu istniejących, życzący sobie dostarczać lekarstwa do szpitali powyżej wspomnionych a im przyległych zechcą deklaracye swe opieczętowane w miejscu i czasie powyż oznaczonych złożyć, w których wyraźnie zamieszczą ilość rabatu jaki najniższy od taxy rządowéj lekarstw na korzyść szpitali odstąpią, a oprócz tego składający deklaracye złożą w kassie głównéj *vadia*, na dostawę lekarstw do szpitala ś. Ducha złp. 600 braci miłosierdzia złp. 300 i starozakonnych złp. 600 które aż do expiracyi przyjętych na siebie zobowiązań, w kassach szpitalnych pozostaną, o innych zaś warunkach licytacyi każdego czasu w sekretoryacie Dyrekcyi Ogólnéj poinformować się mogą.

Kraków d. 18 Listopada 1843 r.

Za Prezydującego
J. Księżarski.
Tyralski Sekr.

Wiadomości zagraniczne.

— Petersburg 14 *Listopada. —*

Przez rozkaz dzienny Cesarski z d. 31go Paźdz. mianowani zostali, jenerał-kwatermistrz armii czynnéj, jenerał-adjutant, jenerał piechoty Berg 2. jenerał-kwatermistrzem sztabu głównego J. C. M. z pozostaniem w stopniu jenerał-adjutanta; świty Jego Cesarskiéj Mości jenerał major Kotzebue 2. pełniącym obowiązki jenerał-kwatermistrza armii czyn. z pozostaniem w świcie Jego Cesarskiéj Mości.

W ukazie Najwyższym z własnoręcznym Jego Cesarskiéj Mości podpisem do Rządzącego Senatu, w d. 16 Paźdz. wydanym wyrażono: »Odwoławszy Radcę Tajnego Katakazi z zajmowanego przezeń urzędu nadzwyczajnego posła naszego przy królewsko greckim dworze, rozkazujemy uwolnić go zupełnie ze służby.

— Paryż 12 *Listopada. —*

Ministeryalny dziennik *Messager* zapewnia w artykule, który i *Moniteur* powtórzył, że od niejakiego czasu w różnych dziennikach powtarzana wieść, jakoby rząd miał zamiar przywrócić urząd W. Jałmużnika, jest zupełnie bezzasadną; nie myślano nigdy o tym planie, i żadnemu prałatowi nie czyniono nigdy w tym względzie żadnéj propozycyi.

Hr. Molé otworzył salony w swoim nowym hotelu na przedmieściu St. Honoré. Pan Thiers ukazał się w nich już kilka razy. Dwaj ci niegdyś ministrowie bliskie między sobą zawiązali stosunki.

Istniejący w Londynie związek przeciw niewolnictwu, zamierza wysłać missyę do cesarza marokańskiego, chcąc go nakłonić do naśladowania przykładu Beja tunetańskiego, w zniesieniu niewolnictwa i handlu niewolnikami. Podobnież i instytut afrykański w Paryżu chce cesarzowi przesłać pismo w tymże duchu.

Donoszą, że na wyspie Haiti w dniu 23 Września uroczyście otworzone zostało zgromadzenie prawodawcze.

Słychać, że hr. Bresson, który niedawno powrócił z Berlina, na kilka dni uda się do Madrytu.

Commerce donosi, że zaprzestano już robót około głównego muru obwodowego, ale roboty w odosobnionych warowniach czynnie są popierane, osobliwie około koszar dla piechoty i artyleryi. Gwardya municypalna zajęła 9 koszar.

— Londyn 11 *Listopada. —*

W zamku Windsor czynią wielkie przygotowania na przyjęcie xstwa Nemours, którzy dziś są tu oczekiwani. Jak sądzą, dostojni goście zabawią w zamku jako goście królowéj aż do końca miesiąca.

Królowa odbyła wczoraj w zamku Windsor radę tajną, na któréj postanowiono dalsze odroczenie parlamentu do dnia 19 Grudnia.

P. Aston, poseł nadzwyczajny i pełnomocny minister przy dworze hiszpańskim, otrzymał wielki krzyż orderu Łaziennego, i dziś pierwszy raz po powrocie z Madrytu, gdzie go ma zastąpić p. Henryk Lotton Bulwer, miał posłuchanie u królowéj.

Okręt pocztowy *Pegani* opuściwszy dnia 17 Październik Rio Janeiro, przybył dnia 8 Listopada do Falmouth i przywiózł wiadomość o zaślubinach cesarza w dniu 5 Września. Miasto wspaniale było oświecone, pyszny fajerwerk zakończył uroczystość dnia tego.

Wielki sąd przysięgłych, po przesłuchaniu świadków w sprawie O'Connella, odesłał akt zaskarżenia sądowi Queensbench z wyrazami: *a true bill*, zatem uznał oskarżenie za mogące być przyjęte. Oskarżeni: Daniel O'Connell, John O'Connell, Tomasz Steele, John Gray, T. Ray, Karol Duffy i duchowni Tyrrell i Thierney, zapozwani zostali przez sąd pomieniony, a najwyższy sędzia Pennefather oświadczył im, że za dni 4 złożyć mają swoją obronę; w przeciwnym bowiem razie zaocznie skazani będą.

Nowo obrany Lord major złożył wczoraj prawem wymaganą przysięgę i dał wielką biesiadę w Guidhal, na któréj znajdowało się wielu członków gabinetu i posłów zagranicznych. Sir Robert Peel przyjmowany był w gronie biesiadujących z największym zapałem.

Rząd ustanowił kommissyę pod przewodnictwem Lorda Devon, mającą rozstrząsnąć stosunki właścicieli ziemskich w Irlandyi z ich dzierżawcami, i zdać w tym przedmiocie sprawę. Srodek ten sprowadzi dla pomienionego kraju nader ważne skutki.

Rozmaitości.

FRANCUZKIE KASSY OSZCZĘDNOSCI.

(Dokończenie.)

Skreśliwszy zasady, na których opierają się Paryzkie kassy oszczędności podamy teraz data statystyczne, świadczące o ważności téj instytucyi i jéj dobroczynnym wpływie na klassy robocze, a wyjęte szczególniéj z ostatniego rocznego sprawozdania.

Paryzka kassa Oszczędności, która w rok po jéj założeniu t. j. 31 Grudnia 1819 posiadała tylko wpływów na 600,000 fr. a któréj depozyta w 10 lat późniéj, t. j. w końcu 1829 r. wynosiły dopiero nieco więcéj jak 3 miliony, winna już była swym deponentom w końcu 1839go r. ogromną summę przeszło 69 milionów. Z końcem 1842go r. 149,000 deponentów mieli w niéj złożoną summę 95 milionów, a w pierwszych miesiącach r. b. 1843go powiększyla się ta summa aż do 100 milionów co wypada w przecięciu na każdego mieszkańca Paryża po 106 fr.

Liczba deponentów na rok 1842 wynosiła 35,653, pomiędzy któremi znajduje się 20,000 rzemieślników i robotników obojéj płci, a 7300 służących, a zatem przeszło dwie trzecie części należą do klass roboczych. *) Przechodząc szereg wpływów uczynionych od czasu powstania paryzkiéj kassy oszczędności, napotykamy tam różne zachwiania, które z stosunkami kredytu państwa w ścisłym mniéj lub więcéj zostawały związku, wszelako nigdy instytucyi kass oszczędności mocno nie zagroziły. I tak w r. 1837 częścią w skutku handlowego przesilenia w Ameryce, częścią w skutku zachwianego kredytu przez prywatne interesa i polityczne namiętności, tak liczne zaszły żądania o zwrot depozytów, że w miesiącach Marcu i Kwietniu wypłacić musiano przeszło 11 milionów fr. Atoli przestrach, towarzyszący temu przesileniu, był, jak i w innych razach, przemijającym, a szybkość, z jaką odbywały się wypłaty, podwyższyła tylko powszechne do téj instytucyi zaufanie. **)

*) Kassy oszczędności wydają także książeczki z któremi pewne warunki są połączone, np. że wniesione pieniądze mogą być zwrócone wraz z procentami dopiero po upływie pewnego czasu, — przy małoletnich osobach, po dojściu ich do pełnoletności. To wyborne rozporządzenie winno swój byt pomysłowi xięcia Orleans, który z powodu swych zaślubin przeznaczył summę 160 000 fr., z tym warunkiem. aby na nią wystawione były podobne książeczki kassy oszczędności dla najlepszych uczniów szkół elementarnych. Z téj summy, rozdanéj pomiędzy różne miasta, przypadło na Paryzką kassę oszczedności 40,000 f. które w r. 1837 rozdane zostały pomiędzy 1760 uczniów nie w gotówce, ale jak się wyżéj rzekło, w owych książeczkach. Summa ta 40,000 fr. wynosiła już z końcem 1842go r. 152,485 fr. a zatem w przeciągu 5ciu lat pomnożył się kapitał blizko w czwórnasób. Od tego czasu, przykład szlachetnego królewicza znalazł wielu naśladowców, a pomiędzy innemi, niektóre zarządy postanowiły część pensyi urzędników swoich składać także w kassach oszędności, Administracya kassy oszczędności sama także trzyma się tego systemu już od lat 8miu, a urzędnicy jéj widzą się już przez to w posiadaniu kapitału przeszło 100,000 fr. który codzień się powiększa i przyszłość ich obiecuje zapewnić.

**) Zupełnie podobne doświadczenie zaszło w Anglii, gdzie skarb winien jest kassom oszczędności przeszło 600 milionów fr. a żądania zwrotu nawet w najprzykrzejszych chwilach ustania roboty i zbiegowisk ludu, zawsze były małe w stosunku do massy deponentów.

Departamenta mają 300 kass oszczędności, które z końcem 1842 r: oprócz prowizyi rocznéj posiadały summę 200,364,250 fr. Następujące miasta odznaczały się szczególniéj:

	Złożone summy	Wypada na każdego mieszkańca
Bordeaux	10,718,000 fr.	106 fr.
Marsylia	9,848,000 »	85 »
Lyon	6,184,000 »	42 »
Rouen	5,695,000 »	63 »
Wersal	5,648 000 »	188 »
Tulon	5,642,000 »	188 »
Nantes	5,488,000 »	75 »
Brest	3,980,000 »	146 »
Lorient	1,753,000 »	119 »
Bajonna.	2,560,000 »	196 »
Hawr	2,604,000 »	124 »

Według powyższego przeglądu, miasta nadmorskie ukazują się w szczególnie korzystnem świetle: zarazem wypływa z niego to przekonanie, jak pożytecznemi są kassy oszczędności dla majtków i portowych robotników. Ale i niektóre mniéjsze miasta świadczą o nadzwyczajnem upowszechnieniu kass oszczędności, i dowodzą, że włościanie z okolic mają w nich znaczny udział. I tak depozyta w Corbeil wynoszą 1½ mil. w Meaux przeszło dwa miliony w Soisons 1½ mil a w Commercy, liczącem tylko 3,700 mieszkańców 1,400,000 fr.

Z końcem Kwietnia, 1843 r. summy złożone we wszystkich kassach oszszędności całéj Francyi, wynosiły 340 mil. fr. z depozyta ułożone w ciągu r. 1842 okazują, łącznie z procentami rocznemi, powiększenie o 54 milionów. Jeżeli więc, co z prawdopodobieństwem przypuścić można, depozyta w téj saméj mierze t. j: po 50 milionów rocznie, powiększać się będą w ciągu następnych lat 12, tedy z końcem 1854 r. kassy oszczędności winne będą deponentom ogromną summę miliard czyli tysiąc milionów fr. Wyprowadzano z tego różne obawy dla przyszłości tychże kass, i powątpiewano tak o trwałości lokowania kapitałów i ich pewności, jako też o możności wypłacania znacznych summ w chwilach krytycznych. Pod ostatnim względem, uczynione dotychczas doświadczenia są zaspokajającą rękojmią. Co się tyczy lokowania deponowanych pieniędzy w kassie rządowéj, tedy ma ono rzeczywiście swoje niedogodności, swoje nawet niekorzyści, ale jakiż rodzaj umieszczenia kapitałów nie miałby ich? Liczne, aż do wsi upowszechnione kassy oszczędności w Szwajcaryi umieszczają swoje pieniądzę na hipotekach, takowe lokowanie kapitałów ma korzyść wielkiéj trwałości i pewności, ale nie dozwala w krótkim terminie uskuteczniać zwrotu summ znaczniejszych, i dla tego nie dałoby się zaprowadzić we Francyi, gdzie prócz tego system hipoteczny z tyłu ma do walczenia trudnościami. Słychać jednak że interesa deponentów mają być zapewnione przez pewną kombinacyę, która, naśladując przykład Anglii, zamieniałaby kapitały po pewnym przeciągu lat dożywotnich w roczną płacę. *) Skarb byłby przezto zasłoniony od niebezpieczeństwa zbytecznych zwrotów; mógłby deponentom otworzyć widoki na spokojną przyszłość, jaką najmozolniejsza tylko praca zapewnićby im mogła, dobro ich połączyłby jeszcze ściśléj z utrzymaniem prawnego porządku, mógłby się od ludu spodziewać najsilniejszego odparcia niecnych pocisków, jakiemi zagrażają społeczności te drożdże proletaryatu.

---

*) Prawodawstwo angielskie z szczególnem zajęciem pomyślało o kassach oszczędności. Stara się on o to, aby deponentom płacony był stały stopę procentową długu publicznego przewyższającey dochód roczny (renty), uwalnia deponentów od wszelkiéj kosztowniejszéj formalności, i bilem z d, 10 Czer 1833 r. i nadało każdéj osobie, która od 20go do 50 roku życia składa miesięcznie po 10 zł. prawo do premium które jéj zapewnia od 60 roku życia 800 zł. rocznego dochodu

---

PRZYJECHALI DO KRAKOWA.

Od dnia 26 do dnia 27 Listopada.

Srednicki Jan ob., Majewski Wilhelm, Brożek Karol, Skolarski Ludwik ob., Żarski Franciszek ob,, Tomaszkiewicz Walenty ob., Koszutski Hipolit ob. Mazurski Franciszek ob., Niemczykiewicz Maciéj ob. Krzyszkowski Kajetan ob., Kulczycki Wincenty ob., Królikowski Filip ob., Proszkowski Jan ob;, Bukowinski Teodor ob., Stradomski Roch ob., Szuwalski Adam ob., Makowski Ignacy ob., Chyliński Stanisław Grodecki Jakób, z Polski; — Dąbski ob., Grabowski Paweł ob., Trzebiński Teofil ob., z Galicyi.

Wyjechali z Krakowa.

Janiszewski Xawery ob., Sobolewski Tadeusz ob., do Polski; — Mironowicz Paulina ob.. Wesołowski Sroczyński Michał ob., do Galicyi.